

СОВЕТ БОЛЬШЕКАЧКИНСКОГО
СЕЛЬСКОГО ПОСЕЛЕНИЯ
ЕЛАБУЖСКОГО
МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН

ТАТАРСТАН
РЕСПУБЛИКАСЫ
АЛАБУГА МУНИЦИПАЛЬ
РАЙОНЫ ОЛЫ КАЧЫК
АВЫЛЫ
ЖИРЛЕГЕ СОВЕТЫ

РЕШЕНИЕ

с. Большая Качка

КАРАР

№ 21

«19» февраля 2021 г.

Татарстан Республикасы Алабуга муниципаль районы Олы Качык авыл жирлеге муниципаль берәмлегендә территорияль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру тәртибе турындагы нигезләмәне раслау хакында

"Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә һәм Олы Качык авыл жирлегендә яшәүчеләрнең жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашу хокукларын тәмин итү, Олы Качык авыл жирлегендә территорияль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру өчен хокукый һәм оештыру нигезе булдыру максатларында Алабуга муниципаль районы Олы Качык авыл жирлеге советы, Алабуга муниципаль районы Олы Качык авыл жирлеге Советы

Карар:

1. Кушымта нигезендә Татарстан Республикасы Алабуга муниципаль районының Олы Качык авыл жирлеге муниципаль берәмлегендә территорияль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру тәртибе турындагы нигезләмәне расларга.
2. Әлеге карар рәсми басылып чыгарга тиеш.
3. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотам.

Рәисе

М. М. Галявов

Оештыру һәм гамәлгә ашыру тәртибе турында нигезләмә
Алабуга муниципаль районы Олы Качык авыл җирлеге муниципаль
берәмлегендә территориаль ижтимагый үзидарә органнары

Бүлек 1. Гомуми нигезләмәләр

1 Статья 1. Әлеге Нигезләмәнең гамәлдә булу өлкәсе

Әлеге Нигезләмә территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру белән бәйле мөнәсәбәтләрне жайга сала һәм территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру, аның эшчәнлеге һәм гамәлгә ашыруын туктату белән бәйле мәсьәләләргә кагыла.

Статья 2. Территориаль ижтимагый үзидарә

1. Олы Качык авыл җирлеге муниципаль берәмлегендә территориаль ижтимагый үзидарә эшчәнлеге Россия Федерациясе Конституциясе, Татарстан Республикасы Конституциясе, "Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, башка федераль законнар, «Татарстан Республикасында җирле үзидарә турында "2004 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы, Татарстан Республикасының башка законнары, Муниципаль берәмлек уставы, әлеге Нигезләмә нигезендә гамәлгә ашырыла., җирле үзидарә органнарының башка норматив хокукый актлары белән.

2. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру хокукына уналтынчы яшькә җиткән Тиешле территориядә яшәүчеләр ия.

3. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру хокукына түбәндәге хокукый вәкаләтләр керә::

инициатор булырга, ул яши торган территориядә территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә куюда катнашырга;

территориаль ижтимагый үзидарә үткәрә торган гражданнар жылышларында һәм конференцияләрендә катнашу;

территориаль ижтимагый үзидарә органнарына сайланырга һәм сайланырга;

территориаль ижтимагый үзидарә эшчәнлеге турында мәгълүматны контрольдә тоту һәм алу хокукы.

4. Аның Уставы нигезендә территориаль ижтимагый үзидарә юридик зат була ала.

Мәкалә 3. Олы Качык авыл жирлегендә территорияль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру принциплары

1. Олы Качык авыл жирлегендә территорияль ижтимагый үзидарә принципларда тормышка ашырыла:

законлылык, иреклек, кеше һәм граждан хокукларын һәм ирекләрен саклау һәм яклау;

территорияль ижтимагый үзидарә органнарының хәбәрдарлыгы һәм жәмәгатьчелек фикерен исәпкә алу, сайлаулары һәм контрольдә тотуы,

бөтен муниципаль берәмлек халкы мәнфәгатьләре белән тиешле территориядә халык мәнфәгатьләрен яраштыру;

жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча үз инициативаларын кабул итү һәм гамәлгә ашыруда мөстәкыйльлек һәм җаваплылык;

территорияль ижтимагый үзидарә органнары белән конструктив хезмәттәшлек;

территорияль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру формаларын халык тарафыннан сайлап алу иреге.

2. Әлеге статьяның 1 өлешендә санап үтелгән принциплар жирле үзидарә органнарының норматив хокукый эшчәнлегенә һәм территорияль ижтимагый үзидарәнең гамәли эшчәнлегенә нигезе булып тора.

Мәкалә 4. Территорияль ижтимагый үзидарә эшчәнлегенә максатлары, бурычлары һәм төп юнәлешләре

1. Территорияль ижтимагый үзидарәнең максатлары булып тора:

- гражданнарны турыдан-туры яшәү урыны буенча жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итүгә жәлеп итү;

- кешенә яшәү урыны буенча яшәү тирәлегенә сыйфатын күтәрү;

- жирлек халкында алардан файдалануда булган муниципаль милеккә һәм торақ-коммуналь хужалык объектларына карата җаваплы мөнәсәбәт формалаштыру .

2. Территорияль ижтимагый үзидарә бурычларына аның Уставы белән кертелгән мөмкин:

жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча халыкның үз инициативаларын гамәлгә ашыру өчен жәмәгать эшләрен оештыру;

устав белән территорияль ижтимагый үзидарә компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр буенча фикер алышуны оештыру;

территорияль ижтимагый үзидарә эшчәнлегенә өчен кирәкле мәгълүматны алу һәм тарату;

жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белән хезмәттәшлек;

территорияль ижтимагый үзидарә территориясендә муниципаль хезмәтләр эшен камилләштерү буенча тәкъдимнәр эшләү һәм кертү; халыкның фикерен ачыклау, шул исәптән сораштыру һәм анкеталаштыру үткәрү;

территорияль ижтимагый үзидарә территориясе торышын тикшереп тору;

гражданнарга торак-көнкүрөш характерындагы масъалаларне хэл итүдө ярдэм итү.

3. Территориаль ижтимагый үзидарэ эшчэнлеге территориаль ижтимагый үзидарэ көчлөре белэн мөстөкыйль хэл ителергэ мөмкин һәм турыдан-туры жирле эһәмияттөге масъалалар белэн бэйле проблемаларны хэл итүгэ юнэлдерелергэ тиеш. Мондый эшчэнлекнең төп юнөлөшлөрөнө кертелергэ мөмкин:

1) территориаль ижтимагый үзидарэ территориясен төзөклөндөрү, шул исәптән йорт яны территорияләрен яшеллөндөрү, аларны тәртиптө тоту һ. Б. лар.;

2) халыкның ял итү урыннарын, уен һәм спорт майданчыкларын да кертеп, ял итү сыйфатын күтөрүдө ярдэм итү, бушлай лекцияләр оештыру, китаплар, фильмнар һәм башкалар белэн алмашу, мэдәни, спорт һәм башка ял чаралары, шул исәптән балалар һәм яшьләр өчен һ. б. оештыру һәм уздыру һ. Б. лар.;

3) территориаль ижтимагый үзидарэ территориясе чикләрендө гражданнарның тормыш куркынычсызлыгын арттыру чараларында катнашу, шул исәптән жәмәгать тәртибен саклау буенча ирекле дежурлыкны да кертеп, хокук саклау органнарына гражданнарның хокукка каршы гамәлләр кылулары турында хәбәр итү, янгыннарны сүндөрүдө ярдэм итү, табигый бәла-казалар нәтижеләрен бетерү, янгынга каршы стендларны тиешле хәлдө тоту һ. Б. лар.;

4) гражданнарның социаль якланмаган категорияләренө (өлкән яшьтөге, инвалидлар, аз тәэмин ителгән, ялгыз, шулай ук күп балалы гаиләләргө) һәм авыр тормыш хәлендө калган башка кешеләргө, ярдәмгө мохтажларны ачыклау, хәленнән килгәнчө ярдэм күрсөтү, шөфкатьлелек һәм хэйрия акцияләре оештыру, мондый акцияләр үткөрүдө оешмаларга һәм гражданнарга ярдэм итү, территориаль ижтимагый үзидарэ көчлөре белэн хэл ителергө тиешле проблемалар турында социаль яклау органнарына хәбәр итү.

4. Әлеге статьяның 1-3 өлөшлөрөндө территориаль ижтимагый үзидарэ эшчэнлегенөң максатларын, бурычларын һәм төп юнөлөшлөрөн санап чыгу төгөл яисө искөрмө булып тормый һәм территориаль ижтимагый үзидарэ уставын эшлөгөндө гражданнарның аларның күләменө һәм эчтөлегенө төзөтмөләр кертү хокукын чикләми.

Бүлек 2. Уставны гамәлгө кую, теркөү һәм территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгө ашыруны туктату

5 Статья. Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру тәртибе

1. Территориаль ижтимагый үзидарэ оештыру максатларында кимендө 10 кешедән торган гражданнарның инициатив төркеме оештырыла.

2. Инициатив төркем:

1) Олы Качык авыл жирлеге Советы адресына территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгө кую нияте турында хәбәрнамө жибөрө, анда булырга тиеш:

территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру күздә тотылган территория чикләрен билгеләү турында тәкъдимнәр, әлеге территория чикләрен тасвирлауны да кертеп;

күрсәтелгән территориядә яшәүчеләр саны турында белешмәләр бирүгә запрос;

инициатив төркем әгъзалары турында белешмәләр (фамилия, исем, атасының исеме, туу датасы, серия, номер һәм бирү датасы, паспорт яки гражданин паспортын алыштыручы документ, яшәү урыны адресы, Тиешле территориядә яшәү фактын раслаучы документ);

2) Территориаль ижтимагый үзидарә Уставы проекты эшләүне гамәлгә ашыра һәм территориядә яшәүче гражданның жыелышларын оештыра, аның чикләрендә территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру күздә тотыла;

3) Олы Качык авыл жирлеге Советы тарафыннан территориаль ижтимагый үзидарә чикләрен билгеләгәннән соң, жирлекнең тиешле территориясендә территориаль ижтимагый үзидарә оештыру, территориаль ижтимагый үзидарә уставын кабул итү һәм мәсьәләләрне караганда территориаль ижтимагый үзидарәгә вәкаләтле (вәкил) вәкилле (вәкилләрен) билгеләү турындагы мәсьәләләрне карап тикшерү өчен гражданның жыелышын яисә конференциясен чакыра. , территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү белән бәйлә.

3. Хәбәр ителгәннән соң инициатив төркем эш этапларының теләсә кайсысында Олы Качык авыл жирлеге Советына Уставны эшләүдә, гражданның жыелышын яки конференциясен әзерләүдә һәм үткәрүдә Оештыру, методик һәм консультатив ярдәм сорап мөрәжәгать итәргә хокуклы.

4. Территориаль ижтимагый үзидарә Олы Качык авыл жирлеге Советы тарафыннан территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәгән мизгелдән гамәлгә куелган дип санала.

Мәкалә 6. Территориаль ижтимагый үзидарә территорияләре һәм чикләре

1. Территориаль ижтимагый үзидарә халык тарафыннан гражданның жыелышлары яки конференцияләре үткәрү юлы белән, шулай ук гражданның түбәндәге территорияләре чикләрендә территориаль ижтимагый үзидарә органнары булдыру юлы белән гамәлгә ашырыла.:

күпфатирлы торак йортның подъезды;

күпфатирлы торак йорт;

торак йортлар Төркеме;

торак микрорайон;

авыл жирлеге булмаган авыл торак пункты;

гражданның башка яшәү территорияләре.

2. Территориаль ижтимагый үзидарә гамәлгә ашырыла торган территория чикләре Совет тарафыннан билгеләнә Олы Качык авыл жирлеге башлыгы әлеге территориядә яшәүче халык тәкъдими белән чыкты.

2.1. Билгеле бер территориядә бер Территориаль ижтимагый үзидарә гамәлгә ашырыла алмый.

3. Бер территория чикләрендә тулысынча яки өлешчә кабатлый торган территорияль ижтимагый үзидарә органы эшли алмый.

4. Территориаль ижтимагый үзидарә гамәлгә ашырыла торган территория чикләре өзелмәс булырга тиеш (әгәр аның составына бер торак йорт керә икән).

4.1. Территориаль ижтимагый үзидарә гамәлгә ашырыла торган территория чикләре муниципаль берәмлек чикләреннән чыга алмый.

4.2. Билгеләнгән тәртиптә предприятиеләр, учреждениеләр, оешмаларга беркетелгән территорияләрдә территорияль ижтимагый үзидарә тиешле жир кишәрлегенә ия булучы белән килешенеп гамәлгә ашырыла.

5. Олы Качык авыл жирлеге Советы территорияль ижтимагый үзидарә территориясе чикләрен билгеләргә яисә советка хәбәрнамә кәргән көннән 2 айдан да соңга калмыйча территориянең башка Нигезләнгән вариантын тәкъдим итәргә тиеш. Әлеге мәсьәләне утырышка чыгару Совет регламенты таләпләренә туры китереп башкарыла.

Каршылыклар килеп чыккан очракта, чикләрне билгеләү турындагы мәсьәләне өстәмә өйрәнү зарурилыгы булганда, әлеге мәсьәләне карау вакыты озайтылырга мөмкин, ләкин советның чираттагы утырышына кадәр.

Олы Качык авыл жирлеге Советы инициативалы төркемнең түбәндәге очрақларда чикләрне билгеләү турындагы тәкъдимен кире кага:

- әгәр инициатив төркем тәкъдим иткән территория территорияль ижтимагый үзидарә чикләрен билгеләү турында Карар кабул ителгән территориягә туры килә икән, әлеге Нигезләмәнең 8 статьясындагы 14 өлешендә каралган нигезләр буенча күрсәтелгән карарны гамәлдән чыгару очрақларыннан тыш);

- әгәр инициатив төркем тәкъдим иткән территориядә торак йортлар тулысынча юк икән;

- әгәр әлеге Нигезләмәнең 7 статьясындагы 1 өлешендә каралган тәртиптә һәм срокларда инициатив төркем тәкъдиме Тиешле территориядә яшәүче гражданныр жыелышының беркетмәсе белән расланмаса.

Әлеге Нигезләмәнең 5 статьясындагы 2 өлешенә 1 пункттында күрсәтелгән белешмәләр инициатив төркем тарафыннан тулы күләмдә тапшырылмаган очракта, чикләрне билгеләү турында тәкъдимнәрне карау срогы тулы комплект документлар бирелгән көннән исәпләнә.

Инициативалы төркем тарафыннан дәрәс булмаган белешмәләр бирелгән очракта, документлар инициатив төркемгә кире кайтарыла, чикләрне билгеләү турындагы тәкъдим каралмый.

6. Олы Качык авыл жирлеге Советы тарафыннан чикләр билгеләнгән очракта, инициатив төркем гамәлгә кую жыелышы яки конференциясен чакыру процедурасын башлый.

7 Статья. Территориаль ижтимагый үзидарә чикләрен билгеләү белән бәйлә килеп туган каршылыкларны жайга салу тәртибе

1. Инициатив төркем тәкъдим иткән территория башка инициатив төркем тәкъдим иткән территория белән тулысынча яисә өлешчә туры килсә һәм әлеге территориядә территориаль ижтимагый үзидарә оештырылмаган булса (әлеге территориягә карата Совет тарафыннан территориаль ижтимагый үзидарә чикләрен билгеләү турында Карар кабул ителмәгән), документларны карау киләсе тәртиптә гамәлгә ашырыла.

Инициатив төркем (алга таба - вәкаләтле орган) биргән документларны алдан карауны гамәлгә ашыручы Орган, тәкъдимнәр тапшырылганнан соң, тиешле территориягә карата тәкъдимнәр биргән барлык инициативалы төркемнәргә, барлыкка килгән хәл турында хәбәр итә һәм әлеге мәсьәләне Совет утырышына керткәнче, совет утырышына чикләрен билгеләү турында килешүгә килергә тәкъдим итә.

Күрсәтелгән килешү булмаганда, инициатив төркемнәр тарафыннан туры килә торган территориядә яшәүчеләр жыелышлары үткәрелергә тиеш, аларда гражданның әлеге территорияне теге яки бу территориаль ижтимагый үзидарәгә кертү буенча фикере ачыкланырга һәм рәсмиләштерелергә тиеш. Шул ук вакытта:

- жыелышның кворумы территориаль ижтимагый үзидарәдә катнашу хокукына ия халык саныннан туры килә торган территориядә яшәүчеләр саныннан чыгып билгеләнә;

- жыелышта унтугыз яшькә житкән туры килгән территориядә яшәүчеләрнең өчтән береннән дә ким булмаган өлеше мәжбүри тәртиптә булырга тиеш;

- жыелышта әлеге территориядә чикләрен билгеләү турында тәкъдимнәр биргән барлык инициатив төркемнәр, тиешле сайлау округларыннан сайланган депутатлар, жирлек башкарма комитеты вәкилләре катнашырга хокуклы.;

- туры килә торган территориядә яшәүчеләр үзләре яшәгән территорияне теге яки бу территориаль ижтимагый үзидарә чикләренә кертү вариантлары турында хәбәр ителергә тиеш;

- туры килгән территориядә яшәүчеләр территорияне территориаль ижтимагый үзидарә чикләренә кертүнең бер варианты өчен генә тавыш бирә.

Олы Качык авыл жирлегә Советы Бер территориаль ижтимагый үзидарә чикләренә туры килә торган территорияне кертү турында Карар кабул ителергә тиешле жыелышлар беркетмәләре нигезендә чикләрен билгеләү турында Карар кабул итә.

Территориаль ижтимагый үзидарәләрнең туры килүче территория мөнәсәбәтләрендә башка инициатив төркемнәр тарафыннан тәкъдим ителгән чикләре, әлеге Нигезләмәнең 6 статьясында билгеләнгән таләпләргә туры килгән очракта, туры килүче территориядән тыш билгеләнә.

Әлеге өлешнең икенче абзацында күрсәтелгән хәбәрнамәне жибәргән көннән 1 ай узгач, жыелышлар беркетмәләре инициатив төркемнәр тарафыннан советка тапшырылмаса, территориаль ижтимагый үзидарә оешмасы буенча әлеге инициатив төркемнәрнең гамәлләре туктатылган дип санала.

2. Инициатив төркем тарафыннан территориаль ижтимагый үзидарә чикләрен билгеләү турында Совет тарафыннан карар кабул ителгән

территориягә тулысынча туры килә торган территория чикләрен билгеләү турында тәкъдим бирелгән очракта, тәкъдим кире кагыла (әлеге Нигезләмәнең 8 статьясындагы 14 өлешендә каралган нигезләр буенча чикләрен билгеләү турында советның элек кабул ителгән карарын гамәлдән чыгару очраklarыннан тыш).

3. Инициатив төркем тарафыннан территориаль ижтимагый үзидарә чикләрен билгеләү турында Совет тарафыннан карар кабул ителгән территориягә туры килә торган территория чикләрен билгеләү турында тәкъдим бирелгән очракта, инициатив төркем тарафыннан элек билгеләнгән чикләрен үзгәртү белән ризалашу турында жыелыш яки конференция беркетмәсенең күчermәсе тәкъдим ителергә тиеш (әлеге Нигезләмәнең 8 статьясындагы 14 өлешендә каралган нигезләр буенча чикләрен билгеләү турында Совет тарафыннан элегрәк кабул ителгән карарны гамәлдән чыгару очраklarыннан тыш). Күрсәтелгән жыелыш яки конференция элегрәк билгеләнгән территория чикләре чикләрендә яшәүче гражданнар арасында үткәрелә.

Жыелыш яки конференция беркетмәсенең күчermәсе яна төзелә торган территориаль ижтимагый үзидарә чикләрен билгеләү белән бер үк вакытта тәкъдим ителгән очракта, Совет тарафыннан элек билгеләнгән территориаль ижтимагый үзидарә чикләрен үзгәртү мәсьәләсе карала.

Жыелыш яки конференция беркетмәсенең күчermәләрен тапшырмаганда, әлеге инициатив төркемнәрнең элегрәк билгеләнгән чикләрен үзгәртү буенча гамәлләр туктатылган дип санала.

4. Территориаль ижтимагый үзидарә әлеге территориядә гамәлгә куелган һәм территориянең бер өлешендә яңа территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә кую күздә тотылса, яңа төзелә торган территориаль ижтимагый үзидарә чикләре гамәлдәге территориаль ижтимагый үзидарә территориясә чикләрен бер үк вакытта үзгәртү белән билгеләнә.

Инициатив төркем яңа территориаль ижтимагый үзидарә оештыруга бәйле рәвештә әлеге территориядә яшәүче гражданнарның жыелышларын яки конференциясен карап тикшерү өчен гамәлдәге территориаль ижтимагый үзидарә территориясә чикләрен билгеләү турында тәкъдим кертә.

Территориаль ижтимагый үзидарә чикләрен үзгәртү турындагы тәкъдим территориаль ижтимагый үзидарә органына жиберелә.

Территориаль ижтимагый үзидарә органы тәкъдим кERGән көннән бер ай эчендә жыелышны яки конференцияне билгеләргә тиеш.

Жыелыш яки конференция тәкъдим кERGән көннән ике айдан да артмаган сroкта үткәрелә.

Жыелыш яки конференция беркетмәсенең күчermәсе инициатив төркем вәкиленә бирелә.

Жыелыш яки конференция тарафыннан гамәлдәге территориаль жәмәгатьчелекнең чикләрен үзгәртү турында тәкъдим кабул ителгән очракта яңа территориаль ижтимагый үзидарә барлыкка килүгә бәйле рәвештә гражданнарның инициатив төркеме төзелә торган территориаль ижтимагый үзидарә чикләрен билгеләү турында тәкъдим белән советка мөрәжәгать итә. Аңа шулай ук гамәлдәге территориаль ижтимагый үзидарәнең жыелыш яки конференциясә беркетмәсенең күчermәсе дә кушыла.

Территориаль ижтимагый үзидарэ органы шулай ук гамэлдәге территориаль ижтимагый үзидарэ чикләрен үзгәртү турында тәкъдимнәр жибәрә.

Жыелыш яки конференция беркетмәсенә күчermәләрен тапшырмаганда, әлеге инициатив төркемнәрнең яна территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә кую буенча гамәлләре туктатылган дип санала.

Моңа кадәр гамәлгә куелган территориаль ижтимагый үзидарэ эшчәнлеген туктату һәм аны законнарда билгеләнгән тәртиптә юридик зат буларак бетерү очраklары искәrmә булып тора.

5. Бер-берсе белән чикләнә торган ике һәм аннан күбрәк территориаль ижтимагый үзидарэ берләшкән очракта, инициатив төркем элеккеге чикләрдә территориаль ижтимагый үзидарәне берләштерү, гамәлгә ашыруны туктату һәм берләштерелгән территориаль ижтимагый үзидарәнең чикләрен берләштерү күздә тотыла торган территорияләрдә яшәүче гражданның жыелышлары яки конференцияләре каравына билгеләү турында тәкъдимнәр кертә.

Тәкъдимнәр территориаль ижтимагый үзидарәнең һәр органына жибәрелә.

Территориаль ижтимагый үзидарәнең тиешле органнары тәкъдимнәр кергән көннән бер ай эчендә үз территорияләрендә жыелышларны яки конференцияләргә билгеләргә тиеш.

Жыелышлар, конференцияләр тәкъдимнәр кергән көннән ике айдан да артмаган сroкта үткәрелә.

Жыелышлар яки конференцияләр беркетмәләре күчermәләре инициатив төркем вәкиленә бирелә.

Барлык территориаль ижтимагый үзидарәләренң жыелышлары яки конференцияләре тарафыннан аларны берләштерү, элекке чикләрдә территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруны туктату һәм берләштерелгән территориаль ижтимагый үзидарәнең чикләрен билгеләү турында тәкъдимнәр кабул ителгән очракта, гражданның инициатив төркеме советка аның чикләрен билгеләү турында тәкъдим белән мөрәжәгать итә. Аңа шулай ук гамәлдәге территориаль ижтимагый үзидарәләр жыелышларының яки конференцияләренә күчermәләре дә кушыла.

Юридик затлар буларак теркәлгән территориаль ижтимагый үзидарәләргә берләштерү юридик затларны үзгәртеп кору өчен граждан законнары белән билгеләнгән хокукый нәтижеләргә китерә.

6. Территориаль ижтимагый үзидарәне ике һәм аннан да күбрәк инициативалы төркем бүлгән очракта, территориаль ижтимагый үзидарәне бүлү, территориаль ижтимагый үзидарәне элеккеге чикләрдә гамәлгә ашыруны туктату һәм төзелә торган территориаль чикләрен билгеләү турында тәкъдим кертә жәмәгать үзидарәләрен бүлешү күздә тотыла торган территориядә яшәүче гражданның жыелышлары яки конференцияләре карап тикшерү өчен.

Тәкъдим территориаль ижтимагый үзидарэ органына жибәрелә.

Территориаль ижтимагый үзидарэ органы тәкъдим кергән көннән бер ай эчендә жыелышны яки конференцияне билгеләргә тиеш.

Жыелыш яки конференция тәкъдим кергән көннән ике айдан да артмаган срокта үткәрелә.

Жыелыш яки конференция беркетмәсенә күчermәсе инициатив төркем вәкиленә бирелә.

Жыелыш яки конференция тарафыннан территориаль ижтимагый үзидарәне элеккеге чикләрдә бүлү, гамәлгә ашыруны туктату һәм барлыкка килә торган территориаль ижтимагый үзидарәләрнең чикләрен билгеләү турында тәкъдим кабул ителгән очракта, гражданның инициатив төркеме советка аларның чикләрен билгеләү турында тәкъдим белән мөрәжәгать итә. Аңа шулай ук жыелышның яисә гамәлдәге территориаль ижтимагый үзидарә конференциясенә карар күчermәсе дә кушыла.

Юридик зат буларак теркәлгән территориаль ижтимагый үзидарә бүленеше юридик затларны үзгәртеп кору өчен граждан законнары белән билгеләнгән хокукый нәтижәләргә китерә.

Мәкалә 8. Оештыру жыелышы яки конференция

1. Оештыру жыелышын яки конференцияне оештыруны һәм үткәрүне гражданның инициатив төркеме тәмин итә.

2. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру күздә тотылган территориядә 200 дән артык кеше яшәсә, гамәлгә кую конференциясе үткәрелергә мөмкин.

3. Гамәлгә кую конференциясенә делегатлар саны вәкиллеке нормасын кимендә 1 вәкил яисә 30 гражданны 1 вәкил тәмин итәргә тиеш.

4. Гамәлгә кую конференциясенә Делегат гражданны жыелышында йә вәкиле булып торучы гражданның имзаларын жыю юлы белән сайлана.

5. Оештыру жыелышының яисә конференциянең чакырылуы, аны үткәрү датасы, вакыты һәм урыны турында инициатив төркем Тиешле территориядә яшәүчеләргә, аны үткәрүгә 7 көннән дә ким булмаган вакыт эчендә, әлеге территориядә яшәүче барлык кызыксынган кешеләрне мәгълүмат белән тәмин итә торган (игъланнар урнаштыру, фатирларны йөрөп чыгу һ.б.), шулай ук жирлек советы, авыл жирлеге башкарма комитеты язма рәвештә хәбәр итә.

6. Гамәлгә кую конференциясен үткәргән очракта инициатив төркем конференция делегатларын сайлауны һәм аларны үткәрү датасы, вакыты, урыны турында хәбәр итүне оештыра.

7. Жыелыш яки конференция башланар алдыннан жыелышка яки конференциягә килгән Тиешле территориядә яшәүчеләрне (конференция делегатлары) теркәү үткәрелә.

8. Гамәлгә кую жыелышы хокуклы дип санала, әгәр анда тиешле территориядә яшәүчеләрнең өчтән бер өлешеннән дә ким булмаган өчтән бер өлеше катнашса, уналтынчы яшыкә житкән;

9. Оештыру конференциясе хокуклы, әгәр анда сайланган делегатлар жыеннарында кимендә өчтән икесе катнаша, Тиешле территориядә яшәүчеләрнең кимендә өчтән бер өлешен тәшкил итә.

10. Жыелышта яки конференциядә рәислек итүче һәм сәркатип сайлана.

11. Жыелыш яки конференцияне үткөрү процедурасы язма рәвештә алып барыла торган беркетмәдә чагыла. Беркетмәгә жыелышта рәислек итүче һәм жыелыш яки конференция секретаре кул куя.

12. Жирле үзидарә органнары үз вәкилен гамәлгә кую жыелышында яки конференциядә катнашу өчен киңәш бирү тавышы хокукы белән жибәргә хокуклы.

13. Оештыру жыелышында яки конференциядә карарлар кабул ителә:
- тиешле территория чикләрендә территориаль ижтимагый үзидарә оештыру турында;

территориаль ижтимагый үзидарә органнарын сайлау турында;

- территориаль ижтимагый үзидарә уставын кабул итү турында;

- территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү белән бәйле мәсьәләләрне караганда территориаль ижтимагый үзидарәне тәкъдим итәргә вәкаләтле вәкилене (вәкилләрен) сайлау турында.

Күрсәтелгән карарлар ачык тавыш бирү юлы белән гади күпчелек тавыш белән кабул ителә.

14. Олы Качык авыл жирлеге Советының территориаль ижтимагый үзидарә чикләрен билгеләү турында Карар кабул ителгәннән соң алты ай эчендә территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү өчен документлар тапшырылмаса, территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру буенча гамәлләр туктатылган дип санала. Шул ук вакытта Олы Качык авыл жирлеге Советының чикләрен билгеләү турындагы карары гамәлдән чыгарыла.

9 Статья. Территориаль ижтимагый үзидарә уставы

Территориаль ижтимагый үзидарә Уставында билгеләнә:

1) ул гамәлгә ашырыла торган территория;

2) Территориаль ижтимагый үзидарә эшчәнлегенң максатлары, бурычлары, формалары һәм төп юнәлешләре;

3) территориаль ижтимагый үзидарә органнарының вәкаләтләрен формалаштыру, туктату, хокуклары һәм бурычлары, вәкаләтләре вакыты;

4) карарлар кабул итү тәртибе;

5) мөлкәт сатып алу тәртибе, шулай ук күрсәтелгән мөлкәттән һәм финанс чараларынан файдалану һәм файдалану тәртибе;

6) территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруны туктату тәртибе.

10 Статья. Территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү тәртибе

1. Территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү өчен территориаль ижтимагый үзидарәнең вәкаләтле вәкиле (вәкаләтле вәкилләре) Олы Качык авыл жирлеге Советына тапшырыла:

- территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү турында гражданнар жыелышының барлык вәкаләтле вәкилләре тарафыннан имзаланган гариза;

- территориаль ижтимагый үзидарә оештыру турында Карар кабул ителгән гражданнар жыелышы яки конференциясе беркетмәсе, аның

нигезендә, аның фамилиясен, исемен, атасының исемен, туган көнен, сериясен, паспорт яки паспортны алмаштыручы документның номерын һәм датасын, һәр вәкаләтле вәкиленең яшәү урыны адресын күрсәтеп, кабул ителде;

- территориаль ижтимагый үзидарә Уставының ике нөсхәсе.

2. Башка документларны тапшыру турындагы таләп, әлеге статьяның 1 пунктында билгеләнгән документлардан тыш, рөхсәт ителми.

3. Вәкаләтле вәкилгә документлар алу өчен, исемлек һәм аны алу датасы күрсәтелгән расписка бирелә.

4. Авыл җирлеге башлыгы территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү турындагы документлар кергән көннән ике атна эчендә аны Олы Качык авыл җирлеге Советының Уставны теркәү яки теркәүдән баш тарту турындагы карары проектын алдан карауны һәм әзерләүне оештыра.

5. Территориаль ижтимагый үзидарә уставын алдан карау җирлек башлыгы тарафыннан төзелә торган комиссия тарафыннан гамәлгә ашырылырга мөмкин, аның составына депутатлар, җирлек башкарма комитеты вәкилләре керә.

6. Гражданнар җыелышының вәкаләтле вәкилләре территориаль ижтимагый үзидарә уставын алдан караганда һәм җирлек Советы ытырышында киңәш бирү тавышы хокукы белән катнашырга хокуклы.

7. Гражданнар җыелышының карары буенча вәкаләтле вәкилләр территориаль ижтимагый үзидарә уставын теләсә кайсы этапта кабул итәргә хокуклы.

8. Олы Качык авыл җирлеге Советы территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү яки аны теркәүдән баш тарту турында Карар кабул итә. Уставны теркәүдән баш тарту мотивлаштырылган булырга тиеш.

9. Территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәүдән баш тарту өчен нигез булып территориаль ижтимагый үзидарә Уставы нормаларының Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга, Татарстан Республикасы Конституциясенә һәм Татарстан Республикасы законнарына, муниципаль берәмлек Уставына, башка муниципаль хокукый актларга каршы килүе тора.

10. Территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәүдән баш тарту территориаль ижтимагый үзидарә оештыруның максатка ярашсызлыгы аркасында рөхсәт ителми.

11. Уставны теркәүдән баш тартуга суд тәртибендә шикаять бирелергә мөмкин.

12. Җирлек Советы тарафыннан кабул ителгән территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү мәсьәләсе буенча дәлилләнгән карар өч көн эчендә рәсми рәвештә язма рәвештә кабул ителергә тиеш форма гражданнар җыелышының вәкаләтле вәкиленә (вәкаләтле вәкилләренә) җиткерелде.

13. Территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәгән очракта Уставның бер нөсхәсе, аны теркәү турындагы тамга белән, гражданнар җыелышының вәкаләтле вәкиленә тапшырыла, икенче нөсхәсе Советта саклана.

14. Территориаль ижтимагый үзидарэлэр уставларын теркәү турындагы мәгълүматлар жирлек Советы алып бара һәм жирлек Советы эшләрәндә саклана торган территориаль ижтимагый үзидарэлэр уставлары реестрында чагыла.

15. Территориаль ижтимагый үзидарә Уставына кертелә торган үзгәрешләр һәм өстәмәләр Уставны теркәү тәртибенә охшаш тәртиптә Совет тарафыннан теркәлгән тиеш. Күрсәтелгән үзгәрешләр һәм өстәмәләр Совет тарафыннан теркәлгән көннән үз көченә керә.

16. Территориаль ижтимагый үзидарәне юридик зат буларак теркәү Россия Федерациясе законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

11 Статья. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруны туктату, территориаль ижтимагый үзидарә органнары вәкаләтләрен туктату тәртибе

1. Территориаль ижтимагый үзидарә вәкаләтләрен туктату тәртибе аның Уставы белән билгеләнә.

2. Юридик зат булган территориаль ижтимагый үзидарә эшчәнлеге юридик затны бетерү өчен гамәлдәге законнарда каралган тәртиптә туктатыла.

3. Территориаль ижтимагый үзидарәнең юридик зат булмаган эшчәнлеге гражданнар жыелышы яки конференциясе карары буенча йә территориаль ижтимагый үзидарә органнарының вәкаләтләре вакыты чыккан очракта, гражданнар жыелышы яки конференциясе тарафыннан 6 ай дәвамында яңа органнар сайланмаган очракта туктатылырга мөмкин.

4. Территориаль ижтимагый үзидарә органнарының вәкаләтләре территориаль ижтимагый үзидарә Уставында каралган очракларда һәм тәртиптә, шулай ук территориаль ижтимагый үзидарә Уставы белән билгеләнгән сроктан соң туктатыла.

5. Территориаль ижтимагый үзидарә органнарының вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылырга мөмкин:

территориаль ижтимагый үзидарә органнары вәкаләтләрен туктату турында гражданнар жыелышы яисә конференциясе карарлары;

гамәлдәге закон таләпләрен бозган очракта, суд карары законлы көченә кергән;

территориаль ижтимагый үзидарә Уставында каралган башка очракларда.

Бүлек 3. Территориаль ижтимагый үзидарә органнары

12 Статья. Территориаль ижтимагый үзидарә органнары

1. Территориаль ижтимагый үзидарәнең иң югары органы булып территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру буенча гражданнар жыелышы яки конференциясе тора. Территориаль ижтимагый үзидарә органнарының жыелышы яки конференциясе тарафыннан гамәлгә ашырылырга мөмкин.

2. Гражданнарның жыелышы яки конференцияләре карары буенча территориаль ижтимагый үзидарә Уставы нигезендә территориаль ижтимагый үзидарә органнары төзелергә мөмкин.

3. Территориаль ижтимагый үзидарә органнары буларак чыгыш ясыи алалар:

- территориаль ижтимагый үзидарәнең бердәм органнары ,территориаль ижтимагый үзидарә рәисе, территориаль ижтимагый үзидарә казначысы һ. б.);

- территориаль ижтимагый үзидарәнең коллегиаль органнары (комитетлар, Советлар һ.б.), гражданнарның жыелышлары һәм конференцияләре арасындагы чорда территориаль ижтимагый үзидарә исеменнән чыгыш ясаучы.

4. Территориаль ижтимагый үзидарә органнарының вәкаләтләрен формалаштыру, туктату, хокуклары һәм бурычлары, вәкаләтләре вакыты, алар тарафыннан карарлар кабул итү тәртибе территориаль ижтимагый үзидарә Уставы белән билгеләнә.

13. Территориаль ижтимагый үзидарә органнары вәкаләтләре

1. Территориаль ижтимагый үзидарә органнары:

1) Тиешле территориядә яшәүче халык мәнфәгатьләрен тәкъдим итәләр;

2) гражданнарның жыелышларында һәм конференцияләрендә кабул ителгән карарларның үтәлешен тәэмин итәләр;

3) Тиешле территориядә яшәүче гражданнарның социаль-көнкүреш ихтыяжларын канәгатьләндерүгә юнәлдерелгән торак фондын карап тоту, территорияне төзекләндерү буенча хужалык эшчәнлеген, күрсәтелгән гражданнар акчалары исәбеннән дә, шулай ук жирлек башкарма комитеты белән муниципаль берәмлек бюджеты акчаларын кулланып, килешү нигезендә дә башкара ала.;

4) әлеге органнар һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиешле муниципаль хокукый актлар проектларын жирлек советына һәм Башкарма комитетына кертергә хокуклы.

Территориаль ижтимагый үзидарә органнары инициативалы проектны проект инициаторлары сыйфатында тәкъдим итә алалар.

2. Территориаль ижтимагый үзидарә органнарының башка хокуклары һәм бурычлары гамәлдәге законнар, муниципаль хокукый актлар нигезендә территориаль ижтимагый үзидарә Уставы белән билгеләнә.

14 Статъя. Гражданнар жыелышлары яки конференциясе

1. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру максатларында гражданнарның жыелышларын яки конференцияләрен билгеләү һәм үткәрү тәртибе аның Уставы белән билгеләнә һәм жыелыш яки конференцияне үткәрү вакыты һәм урыны турында гражданнарга алдан хәбәр итүне күздә тотарга тиеш.

2. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар жыелышы, әгәр анда уналтынчы яшыкә житкән Тиешле

территориядә яшәүчеләрнең өчтән береннән дә ким булмаган өлеше катнашса, хокуклы дип санала.

3. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар конференциясе, әгәр анда уналтынчы яшкә житкән Тиешле территориядә яшәүчеләрнең өчтән ике өлешеннән дә ким булмаган сайланган делегатлар катнашса, хокуклы дип санала.

4. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыручы гражданнар жыелышының яки конференцияләренең аерым вәкаләтләренә керә:

1) территориаль ижтимагый үзидарә органнары структурасын билгеләү;

2) Территориаль ижтимагый үзидарә уставын кабул итү, үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү;

3) территориаль ижтимагый үзидарә органнарын сайлау;

4) территориаль ижтимагый үзидарә эшчәнлегенең төп юнәлешләрен билгеләү;;

5) территориаль ижтимагый үзидарәнең керемнәре һәм чыгымнары сметасын һәм аның үтәлеше турындагы хисапны раслау;

6) территориаль ижтимагый үзидарә органнары эшчәнлегә турындагы хисапларны карау һәм раслау.

7) инициативалы проектны тикшерү һәм аны хуплау мәсьәләсе буенча карар кабул итү.

15 Статья. Территориаль ижтимагый үзидарә рәисе

1. Территориаль ижтимагый үзидарәнең бердәнбер органы-территориаль ижтимагый үзидарә рәисе, гражданнар жыелышы яисә конференциясе тарафыннан сайлана һәм тиешле территориядә яшәүче гражданнарны, Гражданнар, юридик затлар, дәүләт хакимияте һәм жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары белән үзара мөнәсәбәтләрдә тәкъдим итә.

2. Рәис вәкаләтләренә кертелгән:

гражданнар жыелышларын, конференцияләрен эзерләү һәм үткәрүне оештыру, гражданнарның жыелышларын һәм конференцияләрен алып бару;

кабул ителгән карарларның үтәлешен контрольдә тоту;

территориаль ижтимагый үзидарә кассасы чараларын тоту юнәлешләрен эшләү;

гражданнар жыелышлары һәм конференцияләре карарлары нигезендә ижтимагый касса чаралары белән эш итү;

гражданнар жыелышлары һәм конференцияләре карарларын, беркетмәләрен имзалау;

ижтимагый характердагы башка мәсьәләләрне хәл итү.

3. Территориаль ижтимагый үзидарә Уставы белән территориаль ижтимагый үзидарәнең коллегияль органнары (комитетлар, Советлар) каралган булса, территориаль ижтимагый үзидарә рәисе сайланмый, ә аның функцияләрен территориаль ижтимагый үзидарә комитеты (Советы) Рәисе башкара.

16. Территориаль ижтимагый үзидарә казнасы

1. Территориаль ижтимагый үзидарә (жәмәгать кассасы) акчаларын жыю, исәпкә алу һәм тотуның дәрәслеге өчен жавап бирүче гражданнар жылышы яисә конференциясе тарафыннан сайланучы бердәнбер финанс органы территориаль ижтимагый үзидарәнең казначысы булып тора.

2. Казначей вәкаләтләренә карата мөнәсәбәт:

гражданнарның акчалата взносларын исәпләү;

акча жыю һәм исәпкә алу;

территориаль ижтимагый үзидарә рәисе тарафыннан ижтимагый касса чараларын дәрәс итеп тотылуын контрольдә тоту;

халык алдында һәм территориаль ижтимагый үзидарә органнары алдында ижтимагый касса чараларын тоту турында хисап.

3. Территориаль ижтимагый үзидарә Уставы белән территориаль ижтимагый үзидарәнең коллегиаль органнары (комитетлар, Советлар) каралган булса, территориаль ижтимагый үзидарәнең казначысы сайланмый, ә аның функцияләрен территориаль ижтимагый үзидарә комитеты (Советы) казнасы башкара.

17 Статья. Территориаль ижтимагый үзидарә комитетлары (Советлары)

1. Территориаль ижтимагый үзидарәнең коллегиаль органы (комитет, совет һ.б.), территориаль ижтимагый үзидарә Уставы нигезендә, жылышта һәм (яки) конференциядә яшәү урыны буенча гражданнар тарафыннан сайлана.

2. Комитет (совет) территориаль ижтимагый үзидарә Уставы белән билгеләнгән срокка кимендә өч кеше сайлана. Коллегиаль орган составына комитет (Совет) һәм комитет (совет) рәисе керә.

3. Жирле үзидарә комитеты (Советы) территориаль ижтимагый үзидарә исеменнән гражданнарның жылышлары яки конференцияләре арасында үз вәкаләтләре чикләрендә территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәгән мизгелдән бирле чыгыш ясей.

4. Комитет (Совет) компетенциясенә түбәндәге мәсьәләләрне хәл итү кертелгә мөмкин:

территориаль ижтимагый үзидарә Уставы белән комитет (Совет) белән житәкчелек итү территориаль ижтимагый үзидарә рәисенә йөкләнмәгән очракта, Комитет (совет) рәисен сайлау;

комитет (Совет) әгъзаларын сайлау;

комитет (Совет) ижтимагый кассасын булдыру һәм акчаларны тоту тәртибен билгеләү;

Олы Качык авыл жирлегә жирле үзидарә органнары белән хезмәттәшлек;

гражданнар жылышының һәм (яки) конференциясенә аерым компетенциясенә кертелмәгән башка мәсьәләләр.

5. Территориаль ижтимагый үзидарә уставы белән тиешле территориаль ижтимагый үзидарә территориясе чикләрендә яшәүче теләсә кайсы гражданның комитет (Совет) утырышларында катнашу хокукы каралырга мөмкин. Комитет (совет) утырышында Гражданнарның катнашу тәртибе территориаль ижтимагый үзидарә Уставы белән билгеләнә.

18. Комитет (совет) рәисе)

1. Комитет (совет) рәисе-территориаль ижтимагый үзидарәнең сайланулы заты-комитет тарафыннан үз составыннан сайлана һәм гражданныр, юридик затлар, дәүләт хакимияте һәм жирле үзидарә органнары һәм вазыйфай затлары белән үзара мөнәсәбәтләрдә комитет (совет) тәкъдим итә.

2. Комитет (Совет) Рәисе вәкаләтләренә әлеге Нигезләмәдә территориаль ижтимагый үзидарә рәисе өчен билгеләнгән вәкаләтләр, шулай ук комитет (совет) эшчәнлеген оештыру буенча үз вәкаләтләре керә.

3. Казначы-территориаль ижтимагый үзидарәнең сайланулы заты-ижтимагый касса чараларын жыю, исәпкә алу һәм тотуның дәрәслеге өчен жавап бирә.

4. Казна комитеты (Совет) вәкаләтләренә әлеге Нигезләмәдә территориаль ижтимагый үзидарә казначысы өчен билгеләнгән вәкаләтләр керә.

5. Территориаль ижтимагый үзидарә Уставы нигезендә комитет (совет) территориаль ижтимагый үзидарә органнарын тотуга керемнәр һәм чыгымнар сметасында каралган үз акчалары чикләрендә рәис һәм казначыга түләү рәвешләрен һәм күләмнәрен мөстәкыйль билгели.

19 Статъя. Территориаль ижтимагый үзидарә органнары карарлары

1. Территориаль ижтимагый үзидарә органнары үз компетенциясе кысаларында карарлар кабул итә. Карарлар кабул итү тәртибе территориаль ижтимагый үзидарә Уставы белән билгеләнә.

2. Территориаль ижтимагый үзидарә органнары тарафыннан үз компетенциясе чикләрендә кабул ителгән карарлар тиешле территория чикләрендә яшәүче гражданныр, шулай ук әлеге территориядә эшчәнлек алып баручы, территориаль ижтимагый үзидарәнең законлы хокукларына һәм мәнфәгатьләренә кагылышлы башка гражданныр һәм юридик затлар тарафыннан үтәлә.

3. Территориаль ижтимагый үзидарә органнары карарлары жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм вазыйфай затлары өчен тәкъдим итү характерына ия.

Бүлек 4. Территориаль ижтимагый үзидарәнең икътисадый нигезе

20 Статъя. Территориаль ижтимагый үзидарәнең финанс ресурслары

1. Территориаль ижтимагый үзидарәнең финанс ресурслары үз акчаларыннан, шулай ук предприятие, учреждение, оешма, гражданнырның ирекле кертемнәре һәм иганәләре, үз эшчәнлекләреннән кергән керемнәр, шулай ук закон белән тыелмаган башка керемнәр хисабына тора.

2. Территориаль ижтимагый үзидарә эшчәнлегенә гражданнырның акчалата кертемнәре күләме турындагы карар гражданнырның жыелышы һәм (яки) конференциясе тарафыннан кабул ителә һәм күрсәтелгән взносларны ижтимагый кассага кертүнең төрле периодиклыгын күздә тоту ала.

3. Гражданнарның акчалата взносларын исәпкә алу, саклау, куллану һәм контрольдә тоту территориаль ижтимагый үзидарә Уставы нигезендә гамәлгә ашырыла.

4. Территориаль ижтимагый үзидарә органнары, жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча үз инициативаларын гамәлгә ашыру максатларында, жирле үзидарә органнары белән шартнамәчел мөнәсәбәтләргә керә ала.

5. Жирле бюджеттан акча территориаль жәмәгать үзидарәсе һәм жирлек башкарма комитеты арасында төзелгән шартнамәләр нигезендә, бюджет законнары таләпләре нигезендә, шул исәптән бюджет акчаларының адреслы һәм максатчан характердагы принцибын үтәп, биреләргә мөмкин.

6. Жирле бюджеттан акча бүлеп бирү шартлары һәм тәртибе Чираттагы финанс елына жирлек бюджетын раслаганда Советның норматив хокукый акты белән билгеләнә.

21 Статья. Территориаль ижтимагый үзидарә мөлкәте

1. Территориаль ижтимагый үзидарә территориаль ижтимагый үзидарә территориаль ижтимагый үзидарә чаралары хисабына сатып алынган яисә закон тарафыннан тыелмаган башка ысул белән милеккә ия булырга, аннан файдаланырга һәм эш итәргә хокуклы.

2. Мөлкәт сатып алу тәртибе, шулай ук территориаль ижтимагый үзидарә мөлкәте һәм финанслары белән эш итү тәртибе территориаль ижтимагый үзидарә Уставы белән билгеләнә.

Бүлек 5. Территориаль ижтимагый үзидарәнең гарантияләре һәм жаваплылыгы

22 Статья. Территориаль ижтимагый үзидарә эшчәнлегә гарантияләре

1. Жирле үзидарә органнары:

жирлек халкына территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру хокукын тормышка ашыруда ярдәм итәләр;

территориаль ижтимагый үзидарә органнарына оештыру һәм методик ярдәм күрсәтәләр;

территориаль ижтимагый үзидарә органнарын аларның эшчәнлегә өчен кирәкле мәгълүмат белән тәэмин итәләр;

территориаль ижтимагый үзидарә фикерен исәпкә алырга кирәк булган мәсьәләләр исемлеген билгели; халык жыелышларының, конференцияләренең, территориаль ижтимагый үзидарә органнарының карарларын үтәүгә ярдәм итәләр;

территориаль ижтимагый үзидарә органнары арасында бәхәсләрне хәл итүгә ярдәм итә.

2. Территориаль ижтимагый үзидарә органнарының мөрәжәгатьләре законнарда билгеләнгән срокларда мәжбүри каралырга һәм алар буенча жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары тарафыннан чаралар

күрелергә тиеш. Карау нәтижеләре турында территориаль ижтимагый үзидарә органнарына хәбәр ителә.

3. Территориаль ижтимагый үзидарә органнары, Тиешле территориядә яшәүчеләр хокукларын бозучы жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының карарларына, гамәлләренә (гамәл кылмауларына) дэгъва белдерүләре турында законнарда билгеләнгән тәртиптә судка мөрәжәгать итәргә хокуклы.

23 Статья. Территориаль ижтимагый үзидарәнең дәүләт органнары, жирле үзидарә органнары, оешмалар һәм ижтимагый берләшмәләр белән хезмәттәшлеге

Территориаль ижтимагый үзидарә органнары законнарда билгеләнгән бурычларны һәм эшчәнлекнең төп юнәлешләрен гамәлгә ашырганда жирле үзидарә органнары, хокук саклау органнары (полиция участок уполномоченныйлары, балигъ булмаганнар эшләре буенча бүлекчеләр һ. б.), янгынга каршы хезмәт, санитар-эпидемиологик күзәтчелек, халыкны эш белән тәмин итү, социаль яклау органнары, торақ-эксплуатация хужалыгы оешмалары, ветераннар, инвалидларның ижтимагый берләшмәләре, башка органнар, оешмалар, оешмалар белән үзара бәйләнештә торырга хокуклы., ижтимагый берләшмәләр белән хезмәттәшлек итү.

24 Статья. Территориаль ижтимагый үзидарә органнарының жаваплылыгы

1. Территориаль ижтимагый үзидарә органнарының жаваплылыгы алар тарафыннан Законнар, муниципаль хокукый актлар бозылганда барлыкка килә.

2. Тиешле территориядә яшәүчеләрнең хокукларын, законнар нормаларын һәм муниципаль хокукый актларны бозып кабул ителгән территориаль ижтимагый үзидарә органнарының карарларына һәм гамәлләренә судта жирлек башлыгы, Совет, гражданнар тарафыннан законнарда билгеләнгән тәртиптә шикаять бирелергә мөмкин.

3. Территориаль ижтимагый үзидарә органнары Тиешле территориядә яшәүчеләр алдында жаваплы. Тиешле территориядә яшәүче гражданнарның ышанычы югалган очракта, территориаль ижтимагый үзидарәнең сайлау органы эгъзалары, сайланулы затлар, гражданнарның жыелышы карары буенча һәм (яисә) конференцияләренә территориаль ижтимагый үзидарә уставында билгеләнгән тәртиптә чакыртып алынырга мөмкин.